

1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci
1.09 Published Professional Conference Contribution

Jožica Hafner*, Rok Omahen**

AVDIOVIZUALNI ARHIVI NA NOVIH MEDIJSKIH PORTALIH

Izvleček:

Moderne tehnologije omogočajo danes dostop do vsebin preko številnih digitalnih platform. Tudi Radiotelevizija Slovenija na svojem spletnem portalu ponuja raznolike vsebine, v bližnji prihodnosti pa načrtuje specializirani spletni arhivski portal, kjer bi uporabnikom predstavili raznolike vsebine - radijske in televizijske oddaje iz svoje dolgoletne produkcije.

Portal bo zasnovan interaktivno, povezovalno z drugimi podportali, omogočal bo sodelovanje z ostalimi kulturnimi, izobraževalnimi in tudi gospodarskimi ustanovami. Pripravljena je vsebinska struktura in način uporabe arhivskega gradiva, potrebno bo urediti avtorske pravice, da bo dostop tudi pravno urejen.

Ključne besede:

televizija, arhiv, spletni portal, avtorske pravice, digitalne platforme

Abstract:

Audiovisual Archives on New Media Portals

Today, modern technologies enable us access to various contents through numerous digital platforms. RTV Slovenia is no exception! The national broadcaster already offers diverse contents and plans to open a specialized archival portal in the near future, where it would present its radio and television programmes from its long-lasting production period to users.

The portal will be interactive and will offer links to other sub-portals and also allow the cooperation with the rest of the cultural, educational and commercial institutions. We will prepare the contents structure, set the rules for using the archival material and sort out copyrights in order to cover all legal aspect regarding access.

Key words:

television, archives, Internet portal, copyrights, digital platforms

AVDIOVIZUALNI ARHIVI IN NOVE DIGITALNE PLATFORME

V poročilu ZK RTV o stanju in delovanju ZK RTV iz leta 1963 je zapisano:

"TV mora upoštevati gledalca, vendar se ne sme ukloniti 'diktaturi' njegovega okusa. Nemogoče je govoriti o okusu povprečnega gledalca, ker takega enostavno ni. Pač pa obstajajo skupine gledalcev, ki so jim vseč določene zvrsti oddaj. Ali programska politika TV lahko vpliva na to, da bodo poslušalci prešli od gledanja najmanj zahtevnih oddaj do gledanja najbolj zahtevnih skupin oddaj? Če je izhodišče

* Jožica Hafner, arhivska raziskovalka, Služba za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija, Kolodvorska 2-4, 1000 Ljubljana, Slovenija.

** Rok Omahen, prof. zgodovine in geografije.

*programske politike ne le zadovoljevati obstoječi okus obeh skupin gledalcev, ampak gledalce tudi dvigati na višji nivo, jih razvijati, širiti in ostriti njihov estetski okus, potem je najprimernejši način za dosego tega cilja ponuditi tak program, katerega del bo zadovoljeval njihov obstoječi okus, obenem pa jih tudi navajal na spremljanje zahtevnejših oddaj."*¹

Iz tega zapisa je razvidno, kako so si na nacionalni RTV v tistih časih, ko je bilo v Sloveniji 25 tisoč televizijskih sprejemnikov, prizadevali in stremeli za tem, da bi zagotovili čim večje število oddaj na najrazličnejših področjih. Takrat ni bilo nobene konkurence, kot je dandanes, ko lahko poleg domačih, komercialnih programov na mnogoterih portalih spremljamo najrazličnejše vsebine. Pa vendar so v prvih desetletjih TV nastajali kakovostni programi, oddaje, prispevki (objavljeni in neobjavljeni), ki bi jih zagotovo z veseljem ali pa zgolj iz radovednosti pogledali tudi danes.

Po podatkih dr. Marka Prpiča, pobudnika in idejnega vodja, so prvo spletno stran RTV predstavili 24. 12. 1995 v okviru takratne skupine za teletekst in je v začetku ponujala le osnovne informacije in teletekst. 8. 9. 1997 so postavili prvi avdio-video strežnik in začeli po internetu prenašati vse radijske programe, izbor televizijskih oddaj in TV dnevnik. Tehnologija se je spreminjala in s tem tudi kvaliteta spleta.²

Tako je leta 2008 vodstvo RTV dalo pobudo za ustanovitev posebnega, digitalnega TV-kanala, ki bi ponudil kulturne, izobraževalne vsebine, poseben termin - dan v tednu bi bil namenjen samo programu iz arhiva televizije. V tem dnevu bi gledalcem ponudili oddaje v vseh programskih pasovih od zgodnjega popoldneva do poznih nočnih ur.

Žal Zakon o RTV ni bil sprejet in tako se je tudi možnost za uresničitev te ideje odmaknila; ponudila se je nova. RTV ima svoj spletni portal MMC, ki ga vsak dan obiše ogromno število uporabnikov. Tako smo se odločili, da bomo v okviru razvojnega projekta zasnovali specializirane spletne podportale, kjer bomo sicer pestre vsebine organizirali po tematikah, obenem pa ponudili vsebine, ki zajemajo produkcijo RTV od njenih začetkov do danes, zbrane v t. i. arhivskem portalu. Ta portal bo zasnovan interaktivno, z možnostjo nadgradnje z novimi, aktualnimi vsebinami, dostopen naj bi bil na vseh digitalnih platformah. Uresničuje tudi poslanstvo nacionalne RTV, saj predstavlja slovensko kulturno dediščino, širi razumevanje slovenske kulture, jezika, zgodovine, znanosti, obenem tudi spodbuja k poustvarjanju. Javna vključenost radiotelevizij v nove storitve medijskih vsebin je tudi temeljni cilj evropske politike v digitalnem okolju, saj mora zagotavljati svoje programe in storitve za vse skupine prebivalstva, vsem državljanom povesod in ne glede na platformo.

Danes nove tehnologije omogočajo uporabnikom dostop do vsebin preko številnih platform, kot so digitalna TV, kabelska, satelitska širokopasovna (IPTV), mobilne naprave, video konzole, gotovo pa je najpomembnejši internet. Uporabnik - gledalec sam odloča in izbira, katere vsebine, kateri program, kakšno oddajo bo gledal, kje in kdaj.

¹ Poročilo ZK RTV o stanju in delovanju ZK RTV za leto 1963, AS 1589 III/107.

² Dr. Marko Prpič, 2012.

Kot odgovor na nenehno razvijanje interaktivnega obnašanja potrošnikov so tudi ustvarjalci avdiovizualnih programov začeli ponujati široko paleto storitev na zahtevo (catch-up³ TV, podcast, vodcast⁴, TV on-demand⁵, itd.).

Za to so se odločile številne tuje velike TV-hiše (BBC⁶, ZDF⁷, TV KANAL KULTURA⁸, CHANNEL 4⁹, CBC Archives¹⁰...), pa tudi avdiovizualni arhivi po svetu (BFI¹¹, British Pathe¹², Gaumont Pathe¹³, RGAKFD¹⁴), ki na ta način ponudijo gledalcem - obiskovalcem spletnih portalov svoje arhivske vsebine in tako prispevajo k ohranjanju in razširjanju svetovne kulturne dediščine ter povečujejo raziskovalno vrednost. Obenem so koristna in dobrodošla informacija za raziskovalce, pa tudi avtorje, ki ustvarjajo nova dela.

Arhivski portal bo razdeljen po področjih, navezoval se bo na celotno produkcijo RTVS - vse televizijske in radijske programe, multimedijški center, Založbo kaset in plošč

Omogočal bo sodelovanje z drugimi kulturnimi, izobraževalnimi in gospodarskimi ustanovami, npr. Filmskim skladom, Kinoteko, slovenskimi muzeji in galerijami, knjižnicami, arhivi, šolami, pogosto tudi s podjetji. Sledil bo njihovim projektom in jih dopolnjeval z oddajami in prispevki iz arhiva. Takšno sodelovanje je sicer vsakodnevna praksa, le da je dostop do arhivskega gradiva za te uporabnike prav zaradi zapletenih tehnoloških (včasih tudi birokratskih) postopkov dolgotrajna.

Dober primer sodelovanja pravkar poteka med RTVS in Mohorjevo družbo, ki bo letos izdala knjigo ob 50-letnici slovenske popevke. Avtor Vladimir Frantar je v TV-arhivu izbral fotografije, ki bodo objavljene v knjigi, založba kaset in plošč bo izdala CD z najbolj znanimi in tudi manj znanimi popevkami, na arhivskem spletnem portalu pa bomo objavili spletno fotografsko razstavo, predvajali glasbene oddaje na to temo, posamezne pesmi, pogovore s skladatelji, pevci, tekstopisci, ki so slovensko popevko ustvarjali; uporabili bomo radijsko in televizijsko arhivsko gradivo in ga dopolnjevali s pobudami uporabnikov.

Kot primer interaktivnega sodelovanja bi lahko predstavili gledališko delo Miroslava Krležę Gospoda Glembajevi, ki bo na odru SNG Drama Ljubljana premierno uprizorjeno marca 2012. Na arhivskem portalu bi predstavili vse starejše verzije istega dela v različnih slovenskih gledališčih, vse uprizoritve Krleževih del v Drami SNG, pogovore z ustvarjalci, njegov portret, izjave sodobnikov, spomine ..., skratka, obsežen Krležev opus, ki ga hrani naš televizijski arhiv.

³ *Storitev Catch-up: omogoča gledalcem in poslušalcem, da gledajo/poslušajo izbrane vsebine, ki so jih zamudili, na internetu v omejenem času, potem ko jih predvajajo (navadno med 7 in 30 dni).*

⁴ *Podcasts/Vodcasts: omogoča uporabnikom prenos radijskih in televizijskih programov za določen čas po tem, ko so bili predvajani, za kasnejšo uporabo na osebnih računalnikih in/ali mobilnih napravah, kot so MP3-predvajalniki.*

⁵ *On-demand services: storitve na zahtevo, ponujene na podlagi kataloga, ki uporabnikom omogoča, da izberejo in gledajo ali poslušajo oddaje v času po lastni izbiri.*

⁶ *BBC News. Dostopno na: <http://www.bbc.co.uk/news/>.*

⁷ *ZDF. Dostopno na: <http://www.zdf.de/>.*

⁸ *TV KANAL KULTURA. Dostopno na: <http://www.tvkultura.ru/>.*

⁹ *CHANNEL 4. Dostopno na: <http://www.channel4.com/>.*

¹⁰ *CBC Archives. Dostopno na: <http://archives.cbc.ca/>.*

¹¹ *BFI - British Film Institute. Dostopno na: <http://www.bfi.org.uk/>.*

¹² *British Pathe. Dostopno na: <http://www.britishpathe.com/>.*

¹³ *Gaumont Pathe. Dostopno na: <http://www.cinemasgaumontpathe.com/beta/>.*

¹⁴ *RGAKFD. Dostopno na: <http://www.rgakfd.ru/>.*

In takšna priložnost se je ponudila v preteklem letu, ko smo obeleževali 20-letnico osamosvojitve; na spletnem portalu naše TV smo poskusno predstavili portal Osamosvojitvev, kjer smo želeli objaviti zanimive fotografije, prispevke, oddaje, nastale v letu 1991. Poleg že objavljenih tudi tiste, ki so shranjene v arhivu in jih gledalci še niso videli. Obenem smo obiskovalce spletnega portala pozvali, da sami prispevajo svoj delež: odziv je bil zanimiv.

SPLETNI PORTAL OSAMOSVOJITEV: ¹⁵

Uvod - začetki

Zaradi zaostrenih političnih, ekonomskih in nacionalnih razmer, ki so dosegle sam vrh v drugi polovici 80. let prejšnjega stoletja, se je v slovenskem prostoru dokončno izoblikovala misel o samostojni poti, zunaj okvirov tedanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ).¹⁶ Po prvih večstrankarskih volitvah spomladi 1990, na katerih je zmagala opozicija, povezana v Demos in plebiscitu decembra istega leta, je velika večina slovenskih državljanov (88,5 %) ob visoki volilni udeležbi (90,8 %) podprla samostojno pot.¹⁷ 26. junija 1991 je slovensko vodstvo razglasilo neodvisno in samostojno Republiko Slovenijo, že naslednji dan pa se je začela desetdnevna vojna, ki se je uspešno končala za mlado državo.

Čas je hitro tekkel naprej. V lanskem letu smo tako praznovali že 20. obletnico osamosvojitve, kar smo na RTV Slovenija obeležili med drugim tudi s posebnim spletnim portalom Osamosvojitvev. Namen spletnega portala je bil ustrezno počastiti pomembni jubilej na sodoben in privlačen način. Vključili smo vsebine s treh različnih medijskih platform, ki sestavljajo RTV Slovenija, to so radio, televizija in MMC (spletni multimedijski center).

Vključitev širše javnosti

K sodelovanju smo povabili tudi širšo javnost v posebni akciji. Čeprav ima RTV Slovenija v svojem arhivu precej avdio in video posnetkov ter fotografij iz časa osamosvajanja, smo v akciji pozvali ljudi, da nam pošljejo svoje fotografije, zgodbe in spomine. Izbrane vsebine so bile nato objavljene na portalu Osamosvojitvev.

Odziv ljudi je bil dober. Poleg najrazličnejših posnetkov smo dobili zgodbe "navadnih" ljudi različnih poklicev in starosti ter njihove poglede na vojne dni, strahove, ki so se jim porajali v negotovih razmerah, prebujeno upanje na boljše čase v samostojni državi, velika in optimistična pričakovanja v novih politično-ekonomskih razmerah, razmišljanja o preteklosti in prihodnosti ter še marsikaj drugega. Svoja videnja na ta čas je poslalo več kot 40 ljudi, objavljenih je 31 zapisov (nekateri so želeli, da jih pridemo posnet, drugi spet so nam ponujali filmske/video posnetke, ki niso bili predvideni, a smo jih kasneje in jih bomo tudi še v prihodnosti vključili v spletno stran). Čeprav je od akcije minilo že pol leta, nam uporabniki, poslušalci in gledalci še vedno pošiljajo svoje prispevke.

¹⁵ Portal Osamosvojitvev. Dostopno na: <http://www.rtvlo.si/osamosvojitvev/>.

¹⁶ Božo Repe, *Pregled skozi čas*. Pridobljeno 4. 1. 2012 s spletne strani <http://www.dvajset.si/prvih-20/pregled/pregled-skozi-cas/>.

¹⁷ Alenka Starman, Jernej Križaj. *Razstava Arhiva Republike Slovenije ob 20. obletnici plebiscita za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo, katalog razstave, Ljubljana, 2010, str. 47.*

Morda lahko na tem mestu izpostavimo dve pričevanji: Zorana Dernovška, ki je bil v času osamosvajanja vojak Teritorialne obrambe in je sestrelil enega od helikopterjev, ki je letel nad Ljubljano (govori o dogajanju v vojski), in dr. Antona Jamnika, ki je bil v času osamosvajanja tajnik pri nadškofu dr. Alojziju Šuštarju. Dr. Jamnik je za portal Osamosvojitev opisal dogodke, ki so se v času osamosvajanja dogajali med Vatikanom in vodstvom naše države (prvič so razkrite tudi vsebine telegramov med papežem Janezom Pavlom II. in dr. Šuštarjem).

Izbor arhivskega gradiva

K izboru gradiva smo morali pristopiti smiselno in organizirano. Poleg že večkrat objavljenih avdio in video posnetkov smo želeli pokazati tudi tiste, ki še niso bili objavljeni, ali pa so bili objavljeni, vendar ne prav pogosto. Zanimarili nismo niti številnih fotografij, nastalih v vojnih dneh, kot tudi člankov, objavljenih na spletnem portalu MMC.

Iz radijskega arhiva smo objavili na portalu Osamosvojitev sklop oddaj Na današnji dan (za obdobje 10. junij-10. julij 1991) ter pogovore z ljudmi, ki so igrali ključne vloge pri osamosvajanju. Objavili smo tudi radijski dokumentarec avtorice Tatjane Pirc, ki je nastal ob 10. obletnici samostojnosti.

Objavljeni so tudi televizijski dnevnik iz časa osamosvajanja in različne oddaje, ki so nastale v zadnjih dvajsetih letih. Tako si lahko ogledamo razglasitev neodvisnosti s Trga republike 1991 ali pa proslavo ob 10. obletnici samostojnosti leta 2001. Predstavljeni so portreti pomembnih osamosvojitvenih akterjev, kot so Milan Kučan, dr. Jože Pučnik, Ivan Oman ali dr. France Bučar. Ne manjkajo niti različni dokumentarni filmi: Domovina in država, Osamosvojitvena vlada, Miting resnice in Pesem ima moč (dokumentarni film o Prešernovi Zdravljici).

Prav posebno osebno noto so dali ustvarjalci takratnega radijskega in televizijskega programa, ki so prispevali svoje spomine na tisti čas. Opisali so delo v vojnih pogojih, izzive, s katerimi so se srečevali pri ustvarjanju programa, ter osebne poglede in občutja, ki so jih takrat spremljala. Na poziv k zapisom o delu v tistem času se je odzvalo 27 ustvarjalcev, od tehnikov, snemalcev in novinarjev do urednikov. Med branjem teh zapisov lahko uporabniki portala Osamosvojitev dobijo vpogled v cel spekter sodelavcev, ki snujejo programe in pomen le-tega pri obveščanju javnosti.

Pri načrtovanju smo upoštevali potrebe mlajše generacije, to je tistih oseb, ki so bili v času osamosvajanja Slovenije še otroci ali pa so se rodili šele po letu 1991. Za razliko od nekoliko starejših ljudi, ki so lahko na lastne oči opazovali prelomna leta slovenske zgodovine, ti mladi praviloma ne poznajo poteka dogodkov pred in med osamosvojitvijo ter po njej, oz. jih poznajo le bežno, saj so omenjene vsebine še vedno premalo zastopane v učnih načrtih osnovnih in srednjih šol ter tudi niso vedno realizirane. S tem v mislih smo pripravili tudi serijo petih kratkih filmov (dolžine do dve minuti), ki se predvajajo na spletnem omrežju Youtube. Pripravila jih je novinarka mlajše generacije, filmi so bili na portalu Youtube in preko socialnega omrežja Facebook objavljeni decembra 2011, ko smo obeleževali 21. obletnico rezultatov plebiscita za samostojnost Slovenije.

Odzivi na spletni portal Osamosvojitev

Spletni portal je od vzpostavitve 1. junija 2011 pa do 2. januarja 2012 zabeležil 112.875 obiskov. Največ ogledov je bilo 23. junija, nekaj več kot 8.000, sicer pa je

bilo v povprečju na dan pod 1.000 obiskov. Precejšnje povečanje obiska smo zabeležili v tednu po 26. decembru (27. decembra je tako bilo skoraj 2.500 ogledov), ko je bilo mogoče gledati film *Generacija 71*.¹⁸ Največ ogleda spletne strani so imeli naslednji segmenti: TV-arhiv, MMC-prispevki, Vaši spomini, radijski arhiv ter zgodbe ustvarjalcev.¹⁹

S širjenjem in nadgrajevanjem portala *Osamosvojitev* bomo v prihodnosti še nadaljevali, saj zasnova portala omogoča, da tudi v prihodnje nadgrajujemo zgodovinske, arhivske, izobraževalne in druge vidike naše kulturne dediščine iz tega obdobja.

STRUKTURA SPLETNEGA ARHIVSKEGA PORTALA

Pripravili smo koncept uporabe arhivskega gradiva: predvajanje starejših oddaj, pa tudi predstavitev v novem kontekstu z aktivno udeležbo ciljnih skupin - priložnost tudi za mlajše generacije, da se seznanijo z dediščino - pa kot pomoč staršem in šolnikom pri vzgoji in izobraževanju. Na začetku smo natančno pregledali produkcijo vsake redakcije in izbrali oddaje, za katere menimo, da bodo uporabnikom najbolj zanimive; pomemben pokazatelj je tudi povpraševanje po oddajah, ki so jih slovenski gledalci spremljali v preteklih desetletjih, tudi iz obdobja JRT.

Shematski prikaz spletnega arhivskega portala in nekaj primerov:

ZGODOVINA TV: Aktivnosti ob ustanovitvi, vloga politike, tehnični začetki, povezanost s studii JRT, sodelavci, ki so oblikovali poskusni in redni program, vloga in pomen TV v slovenskem prostoru (TV Teka, Dokumentarna lepljenka, Tako smo začeli, TV Ekran)

OSEBNOSTI: slovenski (in tuji) umetniki, znanstveniki, osebe iz družbenopolitičnega življenja - njihovi portreti, dela, ki so jih ustvarjali (V areni življenja, Miniature, Nokturno, Tito, Stari mojstri, Pogledi)

ZANIMIVOSTI: nenavadni dogodki, zanimivi ustvarjalci, ljudska dediščina, slovenski kraji in ljudje (Kalejdoskop, Slovenski ljudski plesi, Obrti na slovenskem, Ko ulice spregovorijo)

ŠPORT: slovenski športniki, tekmovanja, prenosi športnih dogodkov (Na sedmi stezi, Planica, smučanje - prenosi, Naši olimpijci, Športni pregled, Aerobika)

KULTURA: TV-nadaljevanke, filmi, nanizanke, priredbe, festivali, razstave v muzejih in galerijah (Kulturne diagonale, Oči kritike, Filmska delavnica, Studio 2)

GLASBA: koncerti vseh glasbenih zvrsti - klasična, zabavna, jazz, opera, portreti glasbenikov (Iz koncertnih dvoran, Jazz na ekranu, Naši operni pevci, Čez tri gore)

RAZVEDRILO: kvizi, razvedrilne oddaje, ki so navduševale gledalce, oddaje narodnozabavne glasbe (TV Križanka, Naše srečanje, Torkov večer, Pod lipo, Po domače, Iz kraja v kraj)

¹⁸ *Generacija 71* - film režiserja in scenarista Boštjana Slatenška, premierno predvajan na RTV Slovenija 26. 12. 2011. Več o tem: <http://www.rtvsl.si/kultura/film/danes-na-tvs-1-film-o-vojakih-ki-niso-hoteli-streljati/273416>.

¹⁹ *Meta Trampuš, 2012. Poročilo o obisku na spletnem portalu Osamosvojitev.*

OTROŠKI IN MLADINSKI: risanke, animirane oddaje domačih avtorjev, otroški in mladinski filmi, kvizi (Tik tak, Z besedo in sliko, Slovenske ljudske pravljice, Zverinice iz Rezije, Erazem in potepuh, TV V šoli, Ciciban, Dober dan, Periskop)

IZOBRAŽEVANJE: jezikovne oddaje, ekonomija, okolje, šolstvo, zdravje (Vzgoja otroka, Da ne bi bolelo, Poklici, Naš govor, Pet minut za boljši jezik, Omizje, Žarišče, Bobu bob)

NARAVA, ZNANOST IN TEHNIKA: raziskovalne dejavnosti, inštituti, predstavitel slov. podjetij, ustanov (Naravni parki, Krasoslovje, Po sledih napredka, Znanost in tehnika, Dosežki znanosti, Psihologija dela, Otrok in šola, Predšolski in šolski otrok)

ZGODOVINA: dokumentarne oddaje o polpreteklih dogodkih, mednarodni odnosi, politično delovanje (Ko se korenin zavemo, Ustvarjanje Titove Jugoslavije, Teh naših 50 let, Mednarodna obzorja, Alpe Donava Jadran, Manjšine bogastvo Evrope, Slovenci v zamejstvu in prispevki iz različnih dnevnoinformativnih oddaj)

Večino starejšega arhivskega gradiva hranimo še vedno na filmskem traku, zato ga bo potrebno primerno pripraviti za spletno uporabo; to pomeni restavriranje in prenos na nove nosilce. Seveda bi bilo lažje, če bi bilo gradivo že digitalizirano in shranjeno na strežniku, tako pa so sami tehnični postopki precej zahtevni in včasih tudi dolgotrajni, še posebej pri oddajah na filmskem traku. Sama digitalizacija arhivskega gradiva pa je proces, ki zahteva tudi velika finančna sredstva. Zato smo ob začetku uporabili že presnete oddaje in prispevke.

VZPOSTAVITEV PRAVNEGA OKVIRA

Gotovo je najzahtevnejša naloga ureditev avtorskih pravic, tako da bodo imeli uporabniki urejen dostop do arhivskih medijskih vsebin na vseh ponujenih digitalnih nosilcih. Izključne pravice avtorjev glede reproduciranja in dajanja svojih del na voljo javnosti zahtevajo soglasje avtorja pred digitalizacijo in dajanjem na voljo njihovega dela. Arhivi ali druge institucije, ki na spletu objavljajo dela brez predhodnega dovoljenja avtorjev, tvegajo kršenje avtorskih pravic.

Težavo predstavljajo t. i. osirotela dela (orphan works), ki se nahajajo v arhivih javnih RTV-organizacij in so jih te tudi proizvedle; imajo lahko več avtorjev ali vključujejo druga dela ali zaščitene vsebine. Preden se delo šteje za osirotelo delo, je potrebno v dobri veri izvesti razumno vztrajno iskanje avtorja, toda predhodnega soglasja za reproduciranje ali dajanja na voljo javnosti ni mogoče pridobiti.

EBU²⁰ je marca 2010 v Bruslju organiziral posvetovanje prav na to temo: ureditev avtorskih pravic za predvajanje na različnih digitalnih portalih.²¹ Arhivi evropskih televizij namreč hranijo bogato kulturno dediščino, ki je težje dostopna spletnim uporabnikom, saj je nastajala v času, ko še ni bila zasnovana digitalna tehnologija, zato online pravice v mnogih obstoječih pogodbah niso zajete. Zaključili so s sklepom: Dobro urejene pravice in enostaven pristop (Strong rights - easy access!).²² Na ravni EU bi bilo mogoče sklepati kolektivne licence s kolektivnimi organizacijami, ki ščitijo avtorje in njihova dela (kot pri nas SAZAS), ponudniki audiovizualnih storitev - tudi arhiva - pa bi morali zagotoviti skupen dogovor o

²⁰ EBU - European Broadcasting Union / Evropska radiodifuzna zveza.

²¹ Modern copyright for digital media: EBU Policy Paper, marec 2010.

²² Uradni list Evropske unije, C 376/68 22. 12. 2011.

licencah in dovoljenje za dostop ali predvajanje v skladu z zakonodajo države, kjer je delo nastalo.

Torej bo potrebno stare pogodbe pregledati, posodobiti ali skleniti nove, ki bodo opredeljevale tudi predvajanje na novih platformah. V okviru RTV je ustanovljena posebna skupina, ki jo sestavljajo pravniki, strokovnjaki za digitalno tehnologijo, arhivist in tudi ekonomisti, ki RTV-arhive tržijo. Prizadevajo si, da bi popisali vsa avtorska dela radijske in televizijske produkcije, ki so shranjena v arhivih RTV, pregledali stare pogodbe, jih posodobili, v nove pa že vnesli pravico do objavljanja na različnih digitalnih platformah.

VIRI IN LITERATURA:

- *Modern copyright for digital media: EBU Policy Paper, marec 2010.*
- *Poročilo ZK RTV o stanju in delovanju ZK RTV za leto 1963, AS 1589 II/107.*
- *Prpič, Marko, 2012. Ljubljana. Osebni vir.*
- *Repe, Božo. Pregled skozi čas. Pridobljeno 4. 1. 2012 s spletne strani <http://www.dvajset.si/prvih-20/pregled/pregled-skozi-cas/>.*
- *Starman, Alenka, Križaj, Jernej. Razstava Arhiva Republike Slovenije ob 20. obletnici plebiscita za samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo, katalog razstave. Ljubljana, 2010, 53 str.*
- *Trampuš, Meta, 2012. Poročilo o obisku na spletnem portalu Osamosvojitvev. Ljubljana. Osebni vir.*
- *Uradni list Evropske unije, C 376/68 22. 12. 2011.*

SUMMARY

AUDIOVISUAL ARCHIVES ON NEW MEDIA PORTALS

The Slovene national broadcaster, RTV Slovenija, has an Internet portal, which is visited daily by a large number of users. It also has a web archives, which unfortunately is not organized in the most user-friendly and transparent manner. The portal does not allow a clear and simple insight into the national broadcaster's production as it could. Therefore, we decided to design specialized web sub-portals, which would arrange our diverse contents by topics and at the same time offer a transparent insight into TVS production from its inception up until the present. All the productions would be gathered in one place, in the so-called "archival portal." We intend to design this portal interactively, with the possibility of updating and upgrading it with new and topical contents. The portal shall be available on all digital platforms. The most important tasks at hand are to properly prepare the material (restoration of existing material and its transfer to new data media), make a selection of the available material and sort out copyrights. In Phase One, we systematically reviewed the production of all our departments, chose a few programmes and arranged them according to their topic. We tested randomly chosen clips or programmes on target groups, updated them with some new ones and linked them together to form an integrated whole. Thus, we learned how to link contents together and how complicated and demanding this process actually is. The last and the most complex task will be the sorting out of copyrights in such a way that our audience (viewers) would be able to have access to the archived material in various digital media.